

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET ORGANIZACIONIH NAUKA

OPERACIONI MENADŽMENT
UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET ORGANIZACIONIH NAUKA

SPIN '23

XIV SKUP PRIVREDNIKA I NAUČNIKA

DIGITALNI I ZELENI RAZVOJ PRIVREDE

ZBORNIK RADOVA

Beograd, 6 - 7. novembar
2023. godine

XIV Skup privrednika i naučnika

Univerzitet u Beogradu
Fakultet organizacionih nauka
Centar za operacioni menadžment

XIV Skup privrednika i naučnika SPIN'23
DIGITALNI I ZELENI RAZVOJ
6. - 7. novembar 2023., Beograd, Srbija

ZBORNİK RADOVA

SPIN
'23

XIV Skup privrednika i naučnika SPIN'23
DIGITALNI I ZELENI RAZVOJ PRIVREDE

ZBORNİK RADOVA

Urednici

prof. dr Nataša Petrović
doc. dr Marko Ćirović

Izdavač

Univerzitet u Beogradu - Fakultet organizacionih nauka, Jove Ilića 154, Beograd, Srbija
www.fon.bg.ac.rs

Tiraž

100 primeraka

Štampa

Birograf Comp d.o.o., Beograd

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

338.1:502.131.1(082)(0.034.2)
330.341.1(082)(0.034.2)
658.567.3(082)(0.034.2)
005(082)(0.034.2)

СКУП привредника и научника (14 ; 2023 ; Београд)

Digitalni i zeleni razvoj [Elektronski izvor] : zbornik radova / XIV Skup privrednika i naučnika SPIN'23, 6. - 7. novembar 2023., Beograd, Srbija ; [organizatori] Fakultet organizacionih nauka [u saradnji sa Privrednom komorom Srbije i Privrednom komorom Beograda] ; [urednici Nataša Petrović, Marko Ćirović]. - Beograd : Fakultet organizacionih nauka, 2023 (Beograd : Birograf Comp). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) ; 12 cm : tekst, slika

Nasl. sa naslovne strane. - Tiraž 100. - Predgovor / urednici. - Bibliografija uz svaki rad. - Abstracts ; Apstrakti.

ISBN 978-86-7680-446-7

1. Петровић, Наташа, 1966- [уредник] [аутор додатног текста]
а) Привредни развој -- Одрживи развој -- Зборници б) Привреда -- Информациона технологија -- Зборници в) Циркуларна економија -- Зборници г) Менаџмент -- Зборници

COBISS.SR-ID 135065609

XIV Skup privrednika i naučnika

University of Belgrade
Faculty of Organizational Sciences
Centre of Operations Management

XIV Conference of Business and Science SPIN'23
DIGITAL AND GREEN ECONOMY DEVELOPMENT

November 6th – 7th, 2023, Belgrade, Serbia

PROCEEDINGS

SPIN
'23

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF ORGANIZATIONAL SCIENCES

OPERACIONI MENADŽMENT
UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET ORGANIZACIONIH NAUKA

**XIV Conference of Business and Science SPIN'23
DIGITAL AND GREEN ECONOMY DEVELOPMENT**

PROCEEDINGS

Editors

Nataša Petrović, PhD, Full professor
Marko Čirović, PhD, Assistant professor

Published by

University of Belgrade - Faculty of Organizational Sciences, Jove Ilića 154
Belgrade, Serbia
www.fon.bg.ac.rs

Circulation

100 copies

Print

Birograf Comp d.o.o., Belgrade

Programski odbor - Program board

dr Petrović Nataša, prof., FON, Beograd, predsednica
dr Anđelković Labrović Jelena, van. prof., FON, Beograd
dr Aničić Nenad, prof., FON, Beograd
dr Antić Slobodan, van. prof., FON, Beograd
dr Begičević Ređep Nina, prof., FOI, Varaždin, Hrvatska
dr Bogojević-Arsić Vesna, prof., FON, Beograd
dr Vasiljević Dragan, prof., FON, Beograd
dr Veljković Saša, prof, Ekonomski fakultet, Beograd
dr Danilović Miloš, van. prof., FON, Beograd
dr Delibašić Boris, prof., FON, Beograd
dr Despotović-Zrakić Marijana, prof., FON, Beograd
dr Drezgic Saša, prof, Ekonomski fakultet, Rijeka, Hrvatska
dr Đorđević Milutinović Lena, van.prof., FON, Beograd
dr Ilić Bojan, prof., FON, Beograd
dr Jaško Ondrej, prof., FON, Beograd
dr Jeremić Veljko, prof., FON, Beograd
Jovanović Svetlana, FON, Beograd
dr Jovović Aleksandar, prof., Mašinski fakultet, Beograd
dr Kalagasidis Krušić Melina, prof., Tehnološko-metalurški fakultet, Beograd
dr Kljajić Borštnar Mirjana, prof., Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija
dr Knežević-Jugović Zorica, prof., Tehnološko-metalurški fakultet, Beograd
dr Kapo Amra, van. prof., Ekonomski fakultet, Sarajevo
dr Kovačević Ivana, van. prof., FON, Beograd
dr Kovačić Mirjana, prof., Pomorski fakultet, Rijeka, Hrvatska
dr Komazec, Stefan, doc., FON, Beograd
dr Kostić-Stanković Milica, prof., FON, Beograd
dr Kuzmanović Marija, prof., FON, Beograd
dr Lazarević Saša, prof., FON, Beograd
dr Lazović Vujica, prof., Ekonomski fakultet, Podgorica
dr Lečić-Cvetković Danica, prof., FON, Beograd
dr Lišec Andrej, van. prof., Fakulteta za logistiko, Celje, Slovenija
dr Luković Ivan, prof., FON, Beograd
dr Makajić-Nikolić Dragana, prof., FON, Beograd
dr Marinković Sanja, van. prof., FON, Beograd
dr Martić Milan, prof., FON, Beograd
dr Milanović Dragan, prof., Mašinski fakultet, Beograd
dr Najman Boris, van. prof., University Paris East Cr (UPEC), Pariz, Francuska
dr Obradović Vladimir, prof., FON, Beograd
dr Oljača Snežana, prof. Poljoprivredni fakultet, Beograd
dr Petković Jasna, van. prof., FON, Beograd
dr Petrović Dejan, prof., FON, Beograd
dr Podbregar Iztok, prof., Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija
Radlovački Sanja, Biznis kluba UAE i Srbije
dr Raković Lazar, van. prof., Ekonomski fakultet, Subotica

Digitalni i zeleni razvoj privrede

dr Simeunović Barbara, van. prof., FON, Beograd
dr Simić Dejan, prof., FON, Beograd
dr Slović Dragoslav, prof., FON, Beograd
dr Stojanović Dragana, van. prof., FON, Beograd
dr Stošić Biljana, prof., FON, Beograd
dr Tomašević Ivan, van. prof., FON, Beograd
dr Filipović Jovan, prof., FON, Beograd
dr Čičak Josip, doc., Ekonomski fakultet, Rijeka, Hrvatska
dr Čudanov Mladen, prof., FON, Beograd
Džagić Vidosava, Privredna komora Beograda
dr Šprajc Polona, prof., Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija
dr Štavljanin Velimir, prof., FON, Beograd
Zlatić Šutić Daniela, pomoćnik direktora, Zavod za intelektualnu svojinu RS, Beograd

Počasni članovi Programskog odbora - Honorary members of Program board

prof. dr Radojević Zoran, FON

prof. dr Kostić Konstantin, FON

Organizacioni odbor - Organizational board

dr Ćirović Marko, FON, Beograd, predsednik
Rakićević Jovana, FON, Beograd, sekretar
Anđelić Ognjen, FON, Beograd
dr Cvetić Biljana, doc., FON, Beograd
Đorđević Anđela, FON, Beograd
Ivančević Sonja, FON, Beograd
Jovanović Ivona, FON, Beograd
dr Jovanović Milica, doc., FON, Beograd
Koroševski Aleksandar, FON, Beograd
Kužet Filip, FON, Beograd
mr Markovski Dejan, FON, Beograd
dr Milutinović Radul, doc., FON, Beograd
Pepić Marko, FON, Beograd
Radaković Jelena Andreja, FON, Beograd
Rajković Teodora, FON, Beograd
dr Rakićević Zoran, doc., FON, Beograd

PREDGOVOR

SPIN je naučni i stručni skup koji još od 2003. godine organizuje Centar za operacioni menadžment Univerziteta u Beogradu – Fakulteta organizacionih nauka, u saradnji sa Privrednom komorom Srbije i Privrednom komorom Beograda. Ove godine skup je posvećen mogućnostima razvoja privrede zasnovanim na savremenim digitalnim rešenjima, kao i na zelenom razvoju kao jedinom mogućem i odgovornom razvoju koji omogućava održivo upravljanje prirodnim dobrima, bez narušavanja tananog ekosistemskog ekvilibrijuma na kojem se zasniva i naše samo ljudsko bitisanje i blagostanje.

XIV SPIN pod nazivom „Digitalni i zeleni razvoj privrede“ zabeležio je preko 100 naučnih radova i gostujućih predavanja, što čini rekordni broj radova na SPIN-u. Ovome treba dodati da je u njihovom pisanju, učestvovalo 295 autora i preko 30 institucija iz sedam zemalja – Srbije, Severne Makedonije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Velike Britanije i Grčke.

Tema ove konferencije nije bila samo skup izabranih i aktuelnih reči; ona je poziv na akciju, poziv na transformaciju i poziv da se napravi razlika i neophodna promena.

Zato skup podrazumeva razmatranje ključnih tema, istraživanje novih koncepata, otkrivanje rešenja, postavljanje temelja za promene i sejanje semena napretka koje će povezati akademiju i privredu.

Svako od prisutnih, bilo da je bio govornik, panelista, učesnik ili gost doprineo je skupu kroz svoju jedinstvenu perspektivu i stručnost, obogaćujući ovu konferenciju kroz prezentaciju rezultata naučno-istraživačkih radova, učešća u panel diskusijama i prikaza primera dobre poslovne prakse. Na ovaj način struka i akademija su doprineli odgovornom i neophodnom digitalnom i zelenom razvoju kako srpske privrede, tako i privrede regiona.

U Zborniku radova XIV Skupa privrednika i naučnika SPIN'23 su radovi koji su recenzirani i prihvaćeni za izlaganje na Skupu, a raspoređeni su u sledeće tematske oblasti:

- Cirkularna i bioekonomija
- Ekološki menadžment i zelena tranzicija
- Finansijski menadžment, revizija i računovodstvo
- Informacioni sistemi preduzeća
- Interdisciplinarni projekti kao nosilac razvoja privrede
- Kvantitativne metode u operacionom menadžmentu
- Lin i kaizen menadžment

Digitalni i zeleni razvoj privrede

- Menadžment kvaliteta i standardizacija
- Menadžment tehnologije i održivi razvoj
- Organizaciono restrukturiranje i upravljanje promenama
- Primena veštačke inteligencije u poslovanju
- Upravljanje inovacijama
- Upravljanje ljudskim resursima
- Upravljanje logistikom i lancima snabdevanja
- Upravljanje marketingom i komunikacijama
- Upravljanje poslovnim procesima
- Upravljanje proizvodnjom i uslugama
- Upravljanje projektima

Zbornik radova sadrži i radove plenarnih i uvodnih predavača XIV Skupa privrednika i naučnika SPIN'23, kojima se posebno zahvaljujemo za učešće na Skupu.

Beograd, 6. novembar 2023.

Urednici:

prof. dr Nataša Petrović
predsednica Programskog odbora

doc. dr Marko Čirović
predsednik Organizacionog odbora

FOREWORD

SPIN is a scientific and professional gathering organized since 2003 by the Center for Operational Management of the University of Belgrade - Faculty of Organizational Sciences, in cooperation with the Chamber of Commerce of Serbia and the Chamber of Commerce of Belgrade. This year, the conference is dedicated to the possibilities of economic development based on modern digital solutions, as well as green development as the only possible and responsible development that enables sustainable management of natural resources, without disrupting the delicate ecosystem equilibrium on which our very human existence and well-being is based.

XIV SPIN titled "Digital and Green Economic Development" recorded over 100 scientific papers and guest lectures, which is a record number of papers at SPIN. It should be added that 295 authors and over 30 institutions from seven countries – The Republic of Serbia, North Macedonia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Slovenia, Great Britain and Greece - participated in the conference.

The theme of this conference was not only a collection of selected and current words; it is a call to action, a call to transformation and a call to make a difference and necessary change.

That's why the conference involved discussing key topics, researching new concepts, discovering solutions, laying the foundations for change and sowing the seeds of progress that will connect academia and the economy.

Each of those that participated, whether they were a speaker, panelist, participant or guest, contributed to the conference through their unique perspective and expertise, enriching this event through the presentation of the results of scientific research works, participation in panel discussions and presentation of examples of good business practice. In this way, the profession and the academy have contributed to the responsible and necessary digital and green development of both the Serbian economy and the economy of the region.

In the Proceedings of the XIV Business and Science Conference SPIN'23, there are papers that were reviewed and accepted for presentation at the conference, and they are distributed in the following thematic areas:

- Circular and bioeconomy
- Environmental management and green transition
- Financial management, audit and accounting
- Company information systems
- Interdisciplinary projects as a carrier of economic development
- Quantitative methods in operational management

Digitalni i zeleni razvoj privrede

- Lin and kaizen management
- Quality management and standardization
- Technology management and sustainable development
- Organizational restructuring and change management
- Application of artificial intelligence in business
- Innovation management
- Management Human Resources
- Logistics and Supply Chain Management
- Marketing and Communications Management
- Business Process Management
- Production and Service Management
- Project Management

The collection of papers also contains the papers of the plenary and introductory lecturers of the XIV Business and Science Conference SPIN'23, to whom we would like to thank for their participation in the Meeting.

Belgrade, November 6th, 2023.

Editors:

Nataša Petrović PhD, Full professor
President of the Program Board

Marko Ćirović PhD, Assistant professor
President of the Organizational Board

ZAHVALNICA

Centar za operacioni menadžment Fakulteta organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu se zahvaljuje sledećim institucijama, kompanijama i pojedincima koji su podržali realizaciju XIV Skupa privrednika i naučnika SPIN'23:

Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

kompaniji Elixir Fondacija

kompaniji Pet Mil d.o.o.

kompaniji Vetroelektrane Balkana d.o.o.

kompaniji Resilux Adriatic d.o.o.

kompaniji Jaffa Crvenka

kompaniji Knjaz Miloš

kompaniji BioHub

kompaniji Nescaffe

LiMenka

svim učesnicima i volonterima

ACKNOWLEDGMENTS

Operations management centre of Faculty of Organizational Sciences, University of Belgrade expresses gratitude to the following institutions, companies and individuals that gave support to the realization of the XIV Business and Science Conference SPIN'23:

Ministry of Education, Science, and Technological Development of the Republic of Serbia

company Elixir Fondacija

company Pet Mil d.o.o.

company Vetroelektrane Balkana d.o.o.

company Resilux Adriatic d.o.o.

company Jaffa Crvenka

company Knjaz Miloš

company BioHub

company Nescaffe

LiMenka

all the participants and volunteers

SADRŽAJ

PLENARNA PREDAVANJA

THE NEUROSCIENCE OF COMMUNICATING SUSTAINABILITY <i>Nikolaos Dimitriadis</i>	2
FOSTERING DIGITAL EQUITY: AN EXPLORATION OF PUBLIC INTEREST TECHNOLOGY <i>Saša Drezgić</i>	3
EXPORT, EXPORT DIVERSIFICATION AND EXPORT COMPOSITION OF WESTERN BALKAN COUNTRIES: FUTURE PERSPECTIVES AND POLICY RECOMMENDATIONS <i>Darko Lazarov, Branko Azeski</i>	4
VEŠTAČKA INTELIGENCIJA I BIHEVIORALNA EKONOMIJA KAO ODGOVOR NA IZAZOVE ODRŽIVOG RAZVOJA <i>Sanja Radlovački</i>	5

UVODNA PREDAVANJA

ULOGA MES-A ZA PODRŠKU U IMPLEMENTACIJI PRAKSI CIRKULARNE EKONOMIJE THE ROLE OF MES IN SUPPORTING THE IMPLEMENTATION OF CIRCULAR ECONOMY PRACTICES <i>Slobodan Antić</i>	7
SHADOW IT U ERI DIGITALIZACIJE DIGITAL ERA: WHAT WE DO IN THE SHADOWS <i>Lena Đorđević Milutinović</i>	16
STUDIJA SLUČAJA DIGITALIZACIJE NACIONALNOG TESTIRANJA: UPRAVLJANJE ORGANIZACIONIM IZAZOVIMA CASE STUDY OF NATIONAL TESTING DIGITALIZATION: MANAGING ORGANIZATIONAL CHALLENGES <i>Miloš Jevtić</i>	26
METODE ISTRAŽIVANJA ODRŽIVOG UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA U ERI DIGITALIZACIJE	35

RESEARCH METHODS FOR SUSTAINABLE HRM IN THE ERA OF DIGITALIZATION <i>Ivana Kovačević</i>	
MENADŽMENT TEHNOLOGIJE I ODRŽIVI RAZVOJ TECHNOLOGY MANAGEMENT AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT <i>Jasna Petković</i>	43
EFFECT OF AIR POLLUTED WITH PARTICULATE MATTER (PM) ON CARDIOVASCULAR DISEASES UTICAJ VAZDUHA ZAGAĐENOG ČESTICAMA (PM) NA KARDIOVASKULARNE BOLESTI <i>Marjan Senegačnik</i>	52
ZELENI RAZVOJ INDUSTRIJSKOG INŽENJERSTVA GREEN DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENGINEERING <i>Barbara Simeunović</i>	63

PROGRAMSKE OBLASTI

Cirkularna i bioekonomija

ZNAČAJ EFIKASNOG POSLOVANJA KOMPANIJA KOJE PRUŽAJU ENERGETSKE USLUGE THE IMPORTANCE OF EFFICIENT BUSINESS OF ENERGY SERVICE COMPANIES <i>Nemanja Backović, Bojan Ilić</i>	75
CIRKULARNA EKONOMIJA: KONCEPT, EU INICIJATIVE I PERSPEKTIVE SRBIJE CIRCULAR ECONOMY: CONCEPT, EU INITIATIVES AND PERSPECTIVES OF SERBIA <i>Nenad Branković</i>	83
POTENCIJAL CIRKULARNE EKONOMIJE ZA SMANJENJE EKOLOŠKIH PROMENA I ODRŽIVOST POTENTIAL OF CIRCULAR ECONOMY FOR REDUCING OF ENVIRONMENTAL CHANGES & SUSTAINABILITY <i>Nenad Branković</i>	92

SOJINE LJUSKE: JEFTIN I SVESTRANI NUSPROIZVOD INDUSTRIJE SOY HULLS: INEXPENSIVE AND VERSATILE INDUSTRY BY-PRODUCT <i>Ivana Gazikalović, Sonja Jakovetić Tanasković, Jelena Mijalković, Nataša Šekuljica, Nevena Luković, Zorica Knežević-Jugović</i>	101
LIST KAO ALTERNATIVNI IZVOR PROTEINA - KA CIRKULARNOJ BIOEKONOMIJI LEAF AS AN ALTERNATIVE PROTEIN SOURCE - TOWARD CIRCULAR BIOECONOMY <i>Sonja Jakovetić Tanasković, Nataša Šekuljica, Jelena Mijalković, Ivana Gazikalović, Nevena Luković, Zorica Knežević-Jugović</i>	109
ULOGA I ZNAČAJ LOGISTIKE U OKVIRU MODELA CIRKULARNE EKONOMIJE THE ROLE AND IMPORTANCE OF LOGISTICS IN THE FRAMEWORK OF THE CIRCULAR ECONOMY <i>Tijana Milanović</i>	118
MAPPING THE CIRCULAR ECONOMY LANDSCAPE: A BIBLIOMETRIC ODYSSEY MAPIRANJE OBLASTI CIRKULARNE EKONOMIJE: BIBLIOMETRIJSKA ODISEJA <i>Nataša Petrović, Flavio Pinheiro Martins, Aleksandar Jovović</i>	125
POTENCIJALI I SLABOSTI SRPSKE TEKSTILNE INDUSTRIJE SA PRIMENOM CIRKULARNE EKONOMIJE PO UZORU NA EVROPSKU UNIJU THE OPPORTUNITIES AND WEAKNESSES OF SERBIAN TEXTILE INDUSTRY BASED ON THE CIRCULAR ECONOMY APPROACH OF THE EUROPEAN UNION <i>Olga Radovanović</i>	134
ISTRAŽIVANJE VEŠTINA ZA TRANSFORMACIJU KA ZELENOJ PRIVREDI EXPLORING SKILLS FOR TRANSFORMATION TOWARDS A GREEN ECONOMY <i>Milan Veselinov, Vojislav Vučićević</i>	144

ODREĐIVANJE CENE EMISIJE UGLJENIKA U ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA CARBON PRICING IN THE WESTERN BALKANS COUNTRIES <i>Aleksandar Vićentijević, Sandra Jednak, Miloš Parežanin, Dragana Kragulj</i>	153
---	-----

Ekološki menadžment i zelena tranzicija

UPRAVLJANJE OTPADOM U HUMANITARNIM OPERACIJAMA: PREGLED LITERATURE WASTE MANAGEMENT IN HUMANITARIAN OPERATIONS: A REVIEW ARTICLE <i>Marina Bosiljčić</i>	162
VLAŽNA STANIŠTA ADA HUJE I MOGUĆNOSTI NJIHOVE EKOLOŠKE REVITALIZACIJE WET HABITATS OF ADA HUJA AND THE POSSIBILITIES OF THEIR ECOLOGICAL REVITALIZATION <i>Irena Čonić, Marko Ćirović</i>	169
ODRŽIVI DATA CENTRI: EKOLOŠKI ORIJENTISANI PRISTUPI U UPRAVLJANJU IT INFRASTRUKTUROM SUSTAINABLE DATA CENTERS: ECO-FRIENDLY APPROACHES IN IT INFRASTRUCTURE <i>Boris Jovanović, Teodora Aćimović, Minja Marinović, Nikola Cvetković</i>	177
UPRAVLJANJE OTPADOM U INDUSTRIJI PROIZVODNJE PLASTIKE WASTE MANAGEMENT IN THE PLASTICS MANUFACTURING INDUSTRY <i>Ana Kalanj, Marko Ćirović</i>	184
IZAZOVI I UTJECAJI DRUŠTVENIH INOVACIJA NA ZELENI RAZVOJ GRADOVA CHALLENGES AND IMPACTS OF SOCIAL INNOVATIONS ON THE GREEN DEVELOPMENT OF CITIES <i>Mirjana Kovačić, Nataša Petrović, Ana Perić Hadžić</i>	193
UPOTREBA SOLARNIH PANELA U SMANJENJU KARBONSKOG OTISKA USING SOLAR PANELS TO REDUCE CARBON FOOTPRINT <i>Stefan Lazin, Marko Ćirović</i>	202

Digitalni i zeleni razvoj privrede

PAMETNI GRADOVI I ZELENA EKONOMIJA – PRIMJER GRADA RIJEKA SMART CITIES AND GREEN ECONOMY – THE EXAMPLE OF THE RIJEKA CITY <i>Lana Maček, Josip Čičak, Saša Drezgic</i>	210
PERCEPCIJA POTROŠAČA O ZELENOM MARKETINGU: STUDIJA SLUČAJA GENERACIJA “Z” CONSUMER PERCEPTION OF GREEN MARKETING: A CASE STUDY OF GENERATION “Z” <i>Dušan Mančić</i>	219
CORPORATE ENVIRONMENTAL AWARENESS LEVEL IN SERBIAN HEALTHCARE SYSTEM NIVO KORPORATIVNE EKOLOŠKE SVESTI U ZDRAVSTVENOM SISTEMU SRBIJE <i>Tanja Milić, Dragica Milić</i>	228
ANGAŽOVANJE VOJSKE U PRIRODNIM KATASTROFAMA MILITARY ENGAGEMENT IN NATURAL DISASTERS <i>Aleksandar Petrović</i>	237
EKOLOŠKA ODRŽIVOST I UNIVERZITET: STUDIJA SLUČAJA „FAZON“ ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY AND UNIVERISTY: A CASE STUDY “FAZON” <i>Jelena Andreja Radaković, Nemanja Milenković, Aleksandar Đoković, Katarina Poparić, Tijana Milonjić</i>	245
MOGUĆNOSTI IMPLEMENTACIJE TEHNOLOGIJA U INICIJATIVI NET ZERO TECHNOLOGY IMPLEMENTATION POSSIBILITIES IN THE NET ZERO INITIATIVE <i>Katarina Rafa, Jasna Petković</i>	253
EKOLOŠKI ASPEKTI PROJEKTOG FINANSIRANJA OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE ENVIRONMENTAL ASPECTS OF PROJECT FINANCING OF RENEWABLE ENERGY SOURCES <i>Željko Spasenić, Dragana Makajić-Nikolić</i>	261

PREMA ZELENOJ PROMENI: RODNA RAVNOPRAVNOST NIJE SAMO IGRA BROJEVA 268
TOWARDS THE GREEN SHIFT: GENDER EQUALITY ISN'T JUST A NUMBERS GAME
Danilo Veličkov, Jelena Andreja Radaković, Katarina Velemir

ISPITIVANJE NIVOA EKOLOŠKE SVESTI KOD STANOVNIKA KRUŠEVCA 276
EXAMINATION OF THE LEVEL OF ENVIRONMENTAL AWARENESS AMONG THE RESIDENTS OF KRUŠEVAC
Milan Zajić, Aleksandar Višnjić, Tamara Jovanović, Dragan Bogdanović

Finansijski menadžment, revizija i računovodstvo

NEFINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE U FUNKCIJI EKOLOŠKE ODRŽIVOSTI 287
NON-FINANCIAL REPORTING IN A FUNCTION OF ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY
Veljko Dmitrović, Miroslav Čavlin, Nemanja Jakovljević

ZELENI INTELEKTUALNI KAPITAL I RAČUNOVODSTVO ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE 296
GREEN INTELLECTUAL CAPITAL AND ENVIRONMENTAL ACCOUNTING
Marko Milašinović, Stefan Milojević, Snežana Knežević, Malči Grivec

KARBONSKO RAČUNOVODSTVO I CIRKULARNA EKONOMIJA 305
CARBON ACCOUNTING AND CIRCULAR ECONOMY
Kosana Vićentijević, Nataša Simeunović

Informacioni sistemi preduzeća

PRIMENA REAKTIVNOG PROGRAMIRANJA KORIŠĆENJEM RXJAVA BIBLIOTEKE U RAZVOJU SOFTVERA ZA PRIVREDU 315
APPLICATION OF REACTIVE PROGRAMMING USING THE RXJAVA LIBRARY IN THE DEVELOPMENT OF SOFTWARE FOR THE ECONOMY
Milica Bačić, Ilija Antović, Siniša Vlajić

GENERISANJE ŠTAMPANE DOKUMENTACIJE U MODULU ZA POLISE OSIGURANJA SAP SISTEMA GENERATION OF PRINTED DOCUMENTATION IN THE INSURANCE POLICIES MODULE OF THE SAP SYSTEM <i>Katarina Cekić, Nemanja Tucović, Ognjen Pantelić, Milan Resimić, Aleksandra Mitrović</i>	325
PRIMER ODRŽIVE SOFTVERSKJE STRUKTURE KORIŠĆENJEM ABSTRACT FACTORY PATERNA EXAMPLE OF SUSTAINABLE SOFTWARE STRUCTURE USING ABSTRACT FACTORY PATTERN <i>Ana Korunović, Siniša Vlajić</i>	335
SOFTVERSKI SISTEM PRIJAVE KONFERENCIJA RAZVIJEN BUILDER PATERNOM SOFTWARE CONFERENCE REGISTRATION SYSTEM DEVELOPED USING THE BUILDER PATTERN <i>Dragica Ljubisavljević, Siniša Vlajić</i>	343
PRIMENA BLOCKCHAIN TEHNOLOGIJE ZA VERIFIKACIJU FAKULTETSKIH DIPLOMA APPLICATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY FOR VERIFYING COLLEGE DIPLOMAS <i>Dušan Mitrović, Dejan Simić</i>	352
PRETNJE I BEZBEDNOST U IOT-U: PREGLED LITERATURE THREATS AND SECURITY IN IOT: AN OVERVIEW <i>Maja Miljanić, Bojan Jovanović</i>	360
CHATGPT KAO STUDENTSKI POMOĆNIK U PROGRAMIRANJU CHATGPT AS A STUDENT SUPPORT TOOL IN PROGRAMMING <i>Jelica Stanojević, Miroslav Minović, Miloš Milovanović, Dejan Simić</i>	370

Interdisciplinarni projekti kao nosilac razvoja privrede

KONCEPT PREDIKTIVNOG ODRŽAVANJA 4.0(5.0): DEFINISANJE DIJAGNOSTIČKOG CENTRA THE CONCEPT OF PREDICTIVE MAINTENANCE 4.0(5.0): DEFINING THE DIAGNOSTIC CENTER <i>Predrag Jovančić, Aleksandar Madžarević, Stevan Đenadić, Filip Miletić, Miroslav Crnogorac</i>	379
--	-----

UPRAVLJANJE PROJEKTIMA U ERI VEŠTAČKE INTELIGENCIJE: NOVI HORIZONTI EFIKASNOSTI PROJECT MANAGEMENT IN THE ERA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: NEW HORIZONS OF EFFICIENCY <i>Sara Stojiljković, Vladimir Obradović, Vladana Stepanović</i>	388
--	-----

INTERDISCIPLINARNI PRISTUP MENADŽMENTU INTERDISCIPLINARY APPROACH TO MANAGEMENT <i>Marija Todorović, Vladimir Obradović, Sara Stojiljković</i>	396
--	-----

ODRŽIVO UPRAVLJANJE PROJEKTIMA: KAKO PREMOSTITI JAZ OD STRATEŠKOG DO OPERATIVNOG NIVOA? SUSTAINABLE PROJECT MANAGEMENT: HOW TO BRIDGE THE GAP FROM STRATEGY TO OPERATIONS? <i>Danijela Toljaga-Nikolić, Marija Todorović, Vladana Stepanović</i>	403
--	-----

Kvantitativne metode u operacionom menadžmentu

SPC – RAPS MODEL ZA PODRŠKU U ODLUČIVANJU: IZBOR UTOVARNO – TRANSPORTNE OPREME SPC – RAPS DECISION SUPPORT MODEL: SELECTION OF LHD EQUIPMENT <i>Miloš Gligorić, Saša Jovanović, Katarina Urošević, Zoran Gligorić, Dževdet Halilović</i>	412
--	-----

PROCENA RIZIKA U NUKLEARNOJ INDUSTRIJI RISK ASSESSMENT IN THE NUCLEAR INDUSTRY <i>Ana Milićević, Dragana Makajić-Nikolić</i>	420
--	-----

PROCENA LOKACIJA OBJEKATA ZA ODBRANU OD POPLAVA PRIMENOM FUZZY SKUPOVA I OPA ALGORITMA ASSESSMENT OF FLOOD DEFENSE OBJECT LOCATIONS USING FUZZY SETS AND OPA ALGORITHM <i>Dragan Pamučar, Nataša Petrović, Darko Božanić, Jelena Andreja Radaković</i>	429
--	-----

Lin i kaizen menadžment

UTICAJ ELIMINISANJA LIN RASIPANJA NA ZELENA RASIPANJA EFFECT OF LEAN WASTE ELIMINATION ON GREEN WASTE <i>Milena Gatić, Barbara Simeunović, Ivona Jovanović</i>	440
--	-----

Digitalni i zeleni razvoj privrede

PRIMENA LIN ŠEST SIGMA PRISTUPA U GRAĐEVINARSTVU APPLICATION OF LEAN SIX SIGMA APPROACH IN CONSTRUCTION <i>Milica Jačović, Dragana Stojanović, Ivan Tomašević</i>	449
PRIMENA GEMBA KAIZEN PRISTUPA U INDUSTRIJI PRERADE BAKRA APPLICATION OF GEMBA KAIZEN APPROACH IN COPPER MILL <i>Milica Lazić, Dragana Stojanović</i>	458
LIN PRISTUP U FINANSIJSKOM IZVEŠTAVANJU LEAN APPROACH IN FINANCIAL REPORTING <i>Anja Stanković, Dragana Stojanović, Dragoslav Slović</i>	467
KORACI U IMPLEMENTACIJI LEAN METODOLOGIJE STEPS IN THE IMPLEMENTATION OF LEAN METHODOLOGY <i>Daria Vidović, Nemanja Sremčev, Bojan Jerinić</i>	475

Menadžment kvaliteta i standardizacija

INFRASTRUKTURA KVALITETA ZA CIRKULARNU EKONOMIJU QUALITY INFRASTRUCTURE FOR THE CIRCULAR ECONOMY <i>Sara Dimitrijević, Jovan Filipović, Jelena Ruso</i>	485
STANDARDI I MODELI OBEZBEĐIVANJA KVALITETA U PREHRAMBENOJ INDUSTRIJI STANDARDS AND MODELS OF QUALITY ASSURANCE IN THE FOOD INDUSTRY <i>Milena Tokić, Mladen Đurić</i>	495
SPECIFIČNOSTI STANDARDIZACIJE U MALIM I SREDNJIM PREDUZEĆIMA SPECIFICITIES OF STANDARDISATION IN SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES <i>Biljana Tošić, Ivana Mijatović</i>	503

Menadžment tehnologije i održivi razvoj

POTENCIJAL ODRŽIVOG RAZVOJA U GRADOVIMA POTENTIAL OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN CITIES <i>Stefan Mosurović, Sanja Marinković</i>	513
--	-----

DIGITALNA TRANSFORMACIJA POLJOPRIVREDE: ULOGA DRŽAVE U RAZVOJU AGTECH EKOSISTEMA REPUBLIKE SRBIJE DIGITAL TRANSFORMATION OF AGRICULTURE: THE ROLE OF GOVERNMENT IN SERBIAN AGTECH ECOSYSTEM DEVELOPMENT <i>Jovana Rakičević, Miloš Pajić, Vladimir Radovanović, Nemanja Milanović</i>	521
---	-----

ODRŽIVI RAZVOJ I JAVNO ZDRAVLJE SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND PUBLIC HEALTH <i>Kristina Seke, Verica Jovanović</i>	530
--	-----

Organizaciono restrukturiranje i upravljanje promenama

PROMENE U PROCESU OBRAZOVANJA KROZ DIGITALNI OBRAZOVNI SADRŽAJ - ANALIZA ZADOVOLJSTVA POLAZNIKA I RAZLIKA MEĐU POLOVIMA CHANGES IN EDUCATION PROCESS THROUGH DIGITAL EDUCATION CONTENT – SATISFACTION ANALYSIS AND DIFFERENCES BETWEEN GENDERS <i>Đorđe Aleksandrović, Mladen Čudanov</i>	539
---	-----

ORGANIZACIONI ASPEKTI DIGITALNE TRANSFORMACIJE ORGANIZATIONAL ASPECTS OF DIGITAL TRANSFORMATION <i>Jovan Krivokapić, Miloš Milosavljević, Željko Spasenić</i>	547
---	-----

Primena veštačke inteligencije u poslovanju

INTEGRACIJA DUBOKOG UČENJA U KLASIFIKACIJI DINAMOGRAMA INTEGRATION OF DEEP LEARNING DYNAMOGRAPH CLASSIFICATION <i>Miloš Bijanić, Bojan Martinović, Andrija Petrović, Boris Delibasić</i>	556
--	-----

MODELOVANJE STOPE KORIŠĆENJA DELJENOG SMEŠTAJA PRIMENOM EKONOMETRIJSKIH METODA MODELING USAGE RATE OF SHARED ACCOMMODATION USING ECONOMETRIC METHODS <i>Nikola Drinjak, Milica Maričić, Marina Ignjatović</i>	564
---	-----

Digitalni i zeleni razvoj privrede

A DATA WAREHOUSE SYSTEM FOR AN ANALYSIS OF UNEMPLOYMENT RATE IN THE REPUBLIC OF SERBIA <i>Marija Đukić, Ivan Luković</i>	572
PRIMENA CHATGPT-A U SAVREMENOM ORGANIZACIONOM DIZAJNU APPLICATION OF CHATGPT IN MODERN ORGANIZATIONAL DESIGN <i>Andrea Filipović</i>	581
ISTRAŽIVANJE ISKUSTAVA KORISNIKA DELJENE VOŽNJE U REPUBLICI SRBIJI EXPLORING USER EXPERIENCES OF RIDE-SHARING IN THE REPUBLIC OF SERBIA <i>Teodora Golubović, Milica Maričić, Veljko Jeremić</i>	590
PREDVIĐANJE MALOPRODAJE KORIŠĆENJEM NEURAL PROPHET MODELA RETAIL SALES FORECASTING USING NEURAL PROPHET MODEL <i>Anđela Milisavljević, Ana Poledica</i>	599
UTICAJ DIGITALIZACIJE NA RAZVOJ MENADŽMENTA SPECIJALNIH DOGAĐAJA THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON THE DEVELOPMENT OF EVENT MANAGEMENT <i>Marija Vasović</i>	606
CHAT GPT - IZAZOV SAVREMENOG POSLOVANJA CHAT GPT - THE CHALLENGE OF MODERN BUSINESS <i>Dragan Vukmirović, Dejana Kresović, Aleksandar Krstić, Uroš Milićević</i>	614

FUNKCIJA PROMPT INŽENJERINGA U GENERATIVNOJ VEŠTAČKOJ INTELIGENCIJI FUNCTION OF PROMPT ENGINEERING IN GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE <i>Dragan Vukmirović, Dejana Kresović, Aleksandar Krstić, Uroš Milićević</i>	622
---	-----

Upravljanje inovacijama

MEMORABLE EXPERIENCES: BUILDING LOYAL VISITORS TO CULTURAL INSTITUTIONS NEZABORAVNA ISKUSTVA: IZGRADNJA LOJALNIH POSETILACA KULTURNIM USTANOVAMA <i>Ezeni Brzovska, Snezana Ristevska-Jovanovska, Nikolina Palamidovska-Sterjadovska, Irena Bogoevska-Gavrilova</i>	632
---	-----

INOVACIONI PROCES: OD UKLJUČIVANJA KORISNIKA DO PRIMENE AI INNOVATION PROCESS: FROM USER ENGAGEMENT TOWARDS THE APPLICATION OF AI <i>Anđela Kresović, Radul Milutinović, Biljana Stošić</i>	642
---	-----

Upravljanje ljudskim resursima

ZAPOŠLJIVOST IT STRUČNJAKA I NJIHOVO ZADOVOLJSTVO SELEKCIJOM INTERVJUOM EMPLOYABILITY OF IT EXPERTS AND THEIR SATISFACTION WITH SELECTION INTERVIEW <i>Jovana Anđelić, Miloš Jevtić</i>	652
---	-----

ZELENO REGRUTOVANJE GREEN RECRUITMENT <i>Anja Knežević</i>	660
--	-----

UTICAJ INDIVIDUALNIH FAKTORA NA NAMERU STUDENATA DA KORISTE SISTEME E-UČENJA PERSONAL FACTORS IMPACTING STUDENTS' INTENTION TO USE E-LEARNING SYSTEMS <i>Slobodan Marić, Lazar Raković, Lena Đorđević Milutinović, Amra Kapo</i>	666
--	-----

MODELOVANJE STOPE NEZAPOSLENOSTI MLADIH PRIMENOM ARIMA METODOLOGIJE MODELING YOUTH UNEMPLOYMENT RATE USING ARIMA METHODOLOGY <i>Milovan Marković, Milica Maričić, Marina Ignjatović</i>	675
UPRAVLJANJE ISKUSTVOM KANDIDATA U FUNKCIJI PROCESA E-REGRUTACIJE MANAGING CANDIDATE EXPERIENCE IN FUNCTION OF E- RECRUITMENT PROCESS <i>Mila Miladinović, Jelena Anđelković Labrović, Nikola Petrović</i>	684
POVEZANOST TEORIJE AFEKTIVNOG VEZIVANJA I NAMERE NAPUŠTANJA ORGANIZACIJE THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT THEORY AND TURNOVER INTENTION <i>Teodora Mišić, Jelena Anđelković Labrović, Ivana Kovačević, Stefan Komazec</i>	692
RAZVOJ MODELA KOMPETENCIJA GRAĐEVINSKOG INŽENJERA DEVELOPMENT OF THE CIVIL ENGINEER COMPETENCY MODEL <i>Aleksandra Obradović</i>	700

Upravljanje logistikom i lancima snabdevanja

UTICAJ PANDEMIJE COVID-19 NA LANCE SNABDEVANJA KAFOM IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON COFFEE SUPPLY CHAINS <i>Miloš Babić, Anđela Đorđević, Biljana Cvetić, Miloš Danilović</i>	710
SAVREMENO ROPSTVO U LANCIMA SNABDEVANJA MODERN SLAVERY IN SUPPLY CHAINS <i>Jana Jovanović, Jovana Krivokuća, Biljana Cvetić, Dragan Vasiljević</i>	721

Upravljanje marketingom i komunikacijama

NIJANSE ZELENE U KOZMETIČKOJ I MODNOJ INDUSTRIJI: PERSPEKTIVA POTROŠAČA SHADES OF GREEN IN THE COSMETIC AND FASHION INDUSTRY: A CONSUMER PERSPECTIVE <i>Milena Đaković, Milica Kostić-Stanković, Slavica Cicvarić Kostić</i>	730
ODREĐIVANJE VAŽNOSTI KRITERIJUMA UTICAJA NA KORISNIKE PRILIKOM GENERISANJA SADRŽAJA DETERMINATION OF THE SIGNIFICANCE OF IMPACT CRITERIA ON USERS WHEN CREATING CONTENT <i>Tamara Ilić, Milena Popović, Bisera Andrić Gušavac</i>	738
ZNAČAJ PREPOZNATLJIVOSTI BRENDA U KATEGORIZACIJI KLJUČNIH KUPACA THE IMPORTANCE OF BRAND RECOGNITION IN CATEGORIZATION OF KEY ACCOUNTS <i>Lara Jocić Šegrt, Branka Novčić Korać</i>	747
STRATEGIJA KOMUNIKACIJE ODRŽIVOSTI VISOKOOBRAZOVNIH INSTITUCIJA COMMUNICATION STRATEGY OF SUSTANABILITY IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS <i>Milica Kostić-Stanković, Vesna Damnjanović, Natalija Terzić</i>	755
MANAGING INFLUENCER MARKETING CAMPAIGNS: CHALLENGES FOR MARKETING PROFESSIONALS UPRAVLJANJE KAMPANJAMA INFLUENSER MARKETINGA: IZAZOVI ZA MARKETING MENADŽERE <i>Lola Maričić, Selena Stanojević, Tamara Vlastelica</i>	764
UTICAJ GREENWASHING-A NA PERCEPCIJU BRENDOVA U INDUSTRIJI BRZE MODE THE IMPACT OF GREENWASHING ON BRAND PERCEPTION IN THE FAST FASHION INDUSTRY <i>Lola Maričić, Selena Stanojević, Marija Jović</i>	773

PROMENE NA TRŽIŠTU MOBILNIH OPERATERA: IZAZOVI
REBRANDIRANJA 781
CHANGES IN THE MOBILE OPERATORS MARKET: THE
CHALLENGES OF REBRANDING
*Miljana Simić, Milan Okanović, Stefan Komazec, Ivan
Todorović*

EFEKTI KOMUNIKACIJE U JAVNOJ DIPLOMATIJI 789
POSREĐSTVOM DRUŠTVENIH MEDIJA
EFFECTS OF PUBLIC DIPLOMACY COMMUNICATION ON
SOCIAL MEDIA
Ivana Skočajić

Upravljanje poslovnim procesima

MENADŽMENT POSLOVNIH PERFORMANSI U UPRAVLJANJU 799
ORGANIZACIJOM: STUDIJA SLUČAJA ADOBE KOMPANIJE
BUSINESS PERFORMANCE MANAGEMENT IN
ORGANIZATIONAL MANAGEMENT: A CASE STUDY OF
ADOBE COMPANY
Lena Bogdanović

UTICAJ DIGITALIZACIJE NA POBOLJŠANJE PROCESA NA 806
PRIMERU BANKE
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON PROCESS
IMPROVEMENT AT THE EXAMPLE OF A BANK
Milica Grujić, Nemanja Minić

REDIZAJN POSLOVNOG MODELA U SEGMENTU KLJUČNIH 814
PROCESA: STUDIJA SLUČAJA
REDESIGN OF THE BUSINESS MODEL IN THE SEGMENT OF
KEY PROCESSES: A CASE STUDY
Hrastislav Karanović, Ivona Jovanović, Milan Jovanović

RAZVOJ MODELA ŽIVOTNOG CIKLUSA BPM-RPA 822
DEVELOPMENT OF THE BPM-RPA LIFECYCLE MODEL
Nemanja Tulimirović, Ivan Tomašević, Dragoslav Slović

Upravljanje proizvodnjom i uslugama

ZNAČAJ PODRŠKE EKOSISTEMA RAZVOJU SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA U REPUBLICI SRBIJI THE IMPORTANCE OF ECOSYSTEM SUPPORT FOR SOCIAL ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF SERBIA <i>Marija Bošković, Zoran Rakićević, Danica Lečić-Cvetković, Jasna Petković</i>	833
UTICAJ INTEGRALNOG PLANIRANJA OPERACIJA NA USPEŠNOST POSLOVANJA THE IMPACT OF INTEGRATED OPERATIONS PLANNING ON BUSINESS PERFORMANCE <i>Ana Cenić, Zoran Rakićević, Ognjen Anđelić, Danica Lečić- Cvetković</i>	842
UNAPREĐENJE USLUGA ŠPEDICIJE ROBE ŠIROKE POTROŠNJE PRIMENOM KPI IMPROVEMENT OF CONSUMER GOODS FREIGHT FORWARDING SERVICES BY APPLICATION OF KPI <i>Nikola Janković, Danica Lečić-Cvetković, Teodora Rajković</i>	852
PRIMENA KPI ZA UNAPREĐENJE UPRAVLJANJA PRODAJOM U MALOPRODAJNIM OBJEKTIMA IMPROVEMENT OF SALES MANAGEMENT IN RETAIL FACILITIES BY APPLICATION OF KPI <i>Isidora Nikolić, Danica Lečić-Cvetković, Teodora Rajković</i>	861
SPECIFIČNOSTI PLANIRANJA PROIZVODNJE U PREDUZEĆU IZ FARMACEUTSKE INDUSTRIJE SPECIFICITIES OF PRODUCTION PLANNING IN PHARMACEUTICAL INDUSTRY <i>Miodrag Radovanović, Zoran Rakićević, Biljana Ardelean</i>	870
DIGITALNI BLIZANAC: PRIMENA SAVREMENE TEHNOLOGIJE U PROIZVODNJI DIGITAL TWIN: APPLICATION OF MODERN TECHNOLOGY IN PRODUCTION <i>Teodora Rajković, Danica Lečić-Cvetković, Miljan Kalem</i>	879

Upravljanje projektima

UPRAVLJANJE PROJEKTNIM USPEHOM U DIGITALNOJ ERI: ANALIZA UTICAJA MS PROJECT-A NAVIGATING PROJECT SUCCESS IN THE DIGITAL ERA: A DEEP DIVE INTO THE INFLUENCE OF MS PROJECT <i>Tea Borozan, Golub Marković, Petar Stanimirović</i>	889
ANALIZA IZAZOVA PRIMENE AGILNOG PRISTUPA UPRAVLJANJA PROJEKTIMA U BANKARSKIM ORGANIZACIJAMA ANALYSIS OF THE CHALLENGES OF APPLICATION AN AGILE PROJECT MANAGEMENT APPROACH IN BANKING ORGANIZATIONS <i>Nikolina Ivančević, Dejan Petrović, Zorica Mitrović</i>	898
SPECIFIČNOSTI OCENE OPRAVDANOSTI ULAGANJA U PROJEKTE PROIZVODNJE VINA SPECIFIC OF PROJECT APPRAISAL OF WINE PRODUCTION PROJECTS <i>Luka Perović, Dejan Petrović, Marko Mihić</i>	907
PROJECT MANAGEMENT SOFTWARE: CATALYST OR CONSTRAINT? SOFTVERI ZA UPRAVLJANJE PROJEKTOM: KATALIZATORI ILI OGRANIČENJA? <i>Petar Stanimirović, Katarina Petrović, Tea Borozan, Milan Radojičić</i>	916
ANALIZA FAKTORA MOTIVACIJE ČLANOVA AGILNIH TIMOVA ANALYZING MOTIVATIONAL FACTORS OF AGILE TEAM MEMBERS <i>Olga Tošić, Ognjen Nikolić, Marija Kuzmanović</i>	925

ISTRAŽIVANJE ISKUSTAVA KORISNIKA DELJENE VOŽNJE U REPUBLICI SRBIJI EXPLORING USER EXPERIENCES OF RIDE-SHARING IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Teodora Golubović¹, Milica Maričić², Veljko Jeremić³

¹Univerzitet u Beogradu-Fakultet organizacionih nauka,
teagolubovic99@gmail.com

²Univerzitet u Beogradu-Fakultet organizacionih nauka, milica.maricic@fon.bg.ac.rs

³Univerzitet u Beogradu-Fakultet organizacionih nauka, veljko.jeremic@fon.bg.ac.rs

Apstrakt: U vremenu digitalne transformacije i rastućih ekonomskih modela deljenja, ova studija ima za cilj da sagleda iskustva korisnika usluga deljene vožnje u Republici Srbiji. Koristeći metode empirijskog istraživanja, rad istražuje kako korisnici doživljavaju i vrednuju ove usluge, identifikujući glavne prednosti i izazove sa kojima se susreću. Sprovedeno istraživanje se fokusira na razumevanje ključnih faktora koji utiču na korisničku odluku da koriste deljenu vožnju, uključujući aspekte kao što su cena, dostupnost, komfor, bezbednost i ekološki faktori. Rezultati ovog istraživanja pružaju uvide u ponašanje potrošača i trendove u oblasti deljene vožnje i deljene mobilnosti, kao i smernice za buduće strateško planiranje u ovoj oblasti.

Cljučne reči: Ekonomija deljenja, deljena vožnja, iskustva korisnika, multivarijaciona analiza, ponašanje potrošača, Republika Srbija.

Abstract: In the era of digital transformation and growing sharing economy models, this study aims to examine user experiences of ride-sharing services in the Republic of Serbia. Utilizing empirical research, the paper explores how users perceive and evaluate these services, identifying the main benefits and challenges they encounter. The conducted research focuses on understanding key factors influencing user decisions to use shared transportation, including aspects such as price, availability, comfort, safety, and environmental factors. The results of this study provide valuable insights into consumer behavior and trends in the field of ride-sharing and shared mobility, as well as guidelines for future strategic planning in this area.

Key words: Sharing economy, shared mobility, user experiences, multivariate analysis, consumer behavior, Republic of Serbia.

1. UVOD

U proteklim decenijama, svetsko tržište i globalna ekonomija doživeli su značajne transformacije, što je rezultiralo oblikovanjem novih i fleksibilnih oblika ekonomske aktivnosti, umesto klasičnih poslovnih modela. Jedan od ključnih trendova koji se

istakao jeste ekonomija deljenja, koja koristi digitalne tehnologije kako bi pojedincima i grupama omogućila da dele dobra, usluge i iskustva (Bojković et al., 2022). Ova evolucija nije samo promenila način života i rada ljudi, već je takođe podstakla nastanak inovativnih poslovnih modela. Ekonomija deljenja obuhvata različite oblike, kao što su deljenje smeštaja (poput platforme Airbnb), deljenje vožnje (platforme kao što su BlaBlaCar i Uber), deljenje radnih prostora (platforme kao što je WeWork) i mnoge druge (Bojković et al., 2022). U ovom ekonomskom modelu, vrednost se ne ogleda samo u posedovanju materijalnih dobara, već i u mogućnosti pristupa i korišćenja onoga što je potrebno, a što se ne poseduje (Ivanek, 2019). Model ekonomije deljenja temelji se na ljudskoj potrebi za deljenjem (Belk, 2014). Potreba za deljenjem nije ništa novo, ali ono što je novo je način na koje je deljenje organizovano (Maričić et al., 2023). Ono po čemu se ekonomija deljenja razlikuje od klasičnog deljenja i već poznatih ekonomskih modela je postojanje Interneta i online platforme koja omogućava povezivanje između korisnika i provajdera koji nude određeni proizvod ili uslugu na određeno vreme pod dogovorenim uslovima (Belk, 2014).

Posebno interesantan i brzo rastući segment ekonomije deljenja jeste deljena vožnja. Deljeni transport pruža mnoge prednosti, uključujući smanjenje broja vozila na putevima, čime se smanjuju saobraćajne gužve, ograničava emisija štetnih gasova, doprinosi globalnoj borbi protiv klimatskih promena, i pritom predstavlja ekonomski isplativu opciju za pojedince, jer ne zahteva troškove vlasništva i održavanja vozila (Živojinović & Zornić, 2022). Takođe, ovakav model transporta doprinosi razvoju održivih i pametnih gradova, orijentisanih prema građanima i ekološkim vrednostima (Hall & Krueger, 2018). Kako bi se ovaj poslovni model bolje razumeo, važno je sagledati faktore koji utiču na učešće u ekonomiji deljenja.

Ovo istraživanje će se fokusirati na iskustva korisnika deljenih vožnji u Republici Srbiji. Cilj ovog istraživanja je razumevanje percepcije i iskustava korisnika u vezi sa korišćenjem usluga deljene vožnje u Srbiji, kao i identifikacija ključnih faktora koji utiču na njihovu odluku da koriste ove usluge. Takođe, ovo istraživanje ima za cilj da detektuje trendove u korisničkom ponašanju i predvidi moguće buduće razvojne pravce u ovom segmentu. U poglavlju koje sledi sproveden je pregled literature, dok je u trećem poglavlju dat osvrt na deljenu vožnju u Republici Srbiji. U četvrtom poglavlju je prikazano sprovedeno istraživanje, dok su rezultati predstavljeni u poglavlju pet. Na kraju, dat je zaključak, kao i budući pravci istraživanja.

2. DELJENA VOŽNJA KAO OBLIK EKONOMIJE DELJENJA

Koncept deljenja transporta je logistička strategija koja omogućava višestruko korišćenje transportnih resursa od strane različitih pojedinaca, organizacija ili klijenata. Cilj ovakvog pristupa je postizanje ekonomske efikasnosti, smanjenje troškova i poboljšanje ukupne održivosti transportnog sistema. Ključna karakteristika deljenja transporta je deljenje prevoznih sredstava kao što su vozila, tovarni prostor, bicikli ili usluga transporta među više korisnika. Ovo omogućava bolju iskorišćenost transportnih

kapaciteta, posebno u situacijama kada je tražnja promenljiva ili sezonska. Pored toga, smanjuju se zagušenja saobraćaja i emisije gasova staklene bašte, što pozitivno utiče na životnu sredinu (Anderson et al., 2021).

Jedan od poznatih primera deljenja transporta je usluga deljenja vožnje. Nekoliko korisnika deli jedno ili više vozila koja se koriste na zahtev i određeno vreme. Deljenje bicikala i trotineta je takođe popularna usluga u urbanim sredinama, pružajući ekonomičan i ekološki prihvatljiv način prevoza na kratke udaljenosti. U transportu tereta, različiti tereti mogu koristiti zajednički teretni prostor u kamionima, kontejnerima ili vagonima, čime se smanjuje prazan prostor i povećava efikasnost transporta (Cramer & Krueger, 2016).

Iako deljenje transporta donosi brojne prednosti, postoje izazovi koje je potrebno prevazići da bi se takav sistem implementirao na širem nivou. Prvi izazov je usaglašavanje interesa i potreba različitih korisnika. Svaki korisnik može imati svoje zahteve u pogledu vremena, lokacija i usluga, što može otežati efikasno organizovanje i deljenje resursa (Shaheen & Cohen, 2019). Drugi izazov je bezbednost i održavanje transportnih sredstava. Takođe, važno je pozabaviti se pitanjem infrastrukture, obezbeđivanjem odgovarajućih stanica za iznajmljivanje, punjenje ili isporuku resursa. Regulacija takođe igra ključnu ulogu. Zakonodavstvo i propisi moraju biti prilagođeni novim modelima transporta kako bi se omogućilo zakonito poslovanje i zaštitili interesi korisnika, prevoznika i javnosti u celini. Tehnološki aspekt ima svoje izazove, dok su obrazovanje i svest korisnika o prednostima deljenja vožnje su ključni. Informisanje korisnika o prednostima ovog sistema podstiče njegovo širenje i prihvatanje u društvu. Uprkos svemu tome, razvoj tehnologije i rastuća svest o važnosti održivosti olakšavaju prevazilaženje izazova i omogućavaju širenje deljenja transporta širom sveta (Cohen & Kietzmann, 2014).

3. DELJENA VOŽNJA U REPUBLICI SRBIJI

Ključni oblici deljenog prevoza u Srbiji obuhvataju carpooling (deljenje automobila), ridesharing (deljenje vožnje), bikesharing (deljenje bicikala) i ridesplitting (deljenje taksija). Najnoviji raspoloživi zvanični podaci o učešću građana u deljenoj vožnji na državnom nivou su podaci koje prikuplja i objavljuje Evrostat u okviru ankete o korišćenju informaciono-komunikacionih tehnologija u domaćinstvima (Eurostat, 2023). Podaci pokazuju da je procenat pojedinaca koji su koristili usluge deljene vožnje u Republici Srbiji 2019. godine bio 8%, što je više nego u nekim zemljama regiona (Albanija i BiH 3%), ali i u zemljama Evropske Unije (npr. Grčka 2%, Italija 6%). U periodu od 2017. do 2019. godine procenat populacije koji je koristio deljenu vožnju je porastao sa 6% na 8%. Detaljnija analiza je pokazala da visokoobrazovano i niskoobrazovano stanovništvo u Republici Srbiji u većoj meri koristi deljenu vožnju u poređenju sa prosekom EU-27 (Živojinović et al., 2022).

Kompanija koja omogućava usluge deljene vožnje u Republici Srbiji je BlaBlaCar. Ova kompanija je osnovana 2006. godine u Francuskoj i predstavlja jednu od najprepoznatljivijih peer-to-peer platformi za deljenje vožnje. Ova platforma omogućava direktnu povezanost pojedinaca koji su spremni da putuju zajedno i pri tome dele troškove putovanja. Ova vrsta aranžmana naziva se dogovorenim deljenjem vožnje (engl. pre-arranged carpooling), gde se uparivanje ponude i potražnje odvija putem specijalizovanih veb portala i aplikacija. BlaBlaCar zajednica obuhvata 100 miliona članova iz 22 zemlje širom Evrope, Azije i Latinske Amerike (BlaBlaCar, 2023).

Kompanija BlaBlaCar posluje na teritoriji Republike Srbije od 2015. godine. Detaljni podaci o poslovanju kompanije su raspoloživi samo za prvu godinu poslovanja. Tada je navedeno da su putnici u Republici Srbiji ostvarili više od 3 miliona podeljenih kilometara, što je skoro duplo više nego putnici u Hrvatskoj u istom periodu (Netokracija, 2016). Tri najpopularnije rute u okviru domaćeg saobraćaja su putovanja na relaciji Beograd - Novi Sad, Beograd - Niš i Beograd - Leskovac, dok naši građani ka inostranstvu najčešće putuju iz Beograda do Budimpešte, Zagreba i Beča. U posmatranom periodu, prosečna starost korisnika BlaBlaCar-a je bila 35 godina što svedoči da deljenje prevoza više nije način putovanja koji koriste samo studenti. Imajući u vidu popularnost ove platforme za deljenu vožnju u Republici Srbiji, koncipirano istraživanje će se bazirati na iskustvima korisnika ove platforme.

4. SPROVEDENO EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

Kako bi se odgovorilo na istraživačko pitanje i bolje razumela percepcija i iskustava korisnika u vezi sa korišćenjem usluga deljene vožnje u Srbiji, sprovedeno je empirijsko istraživanje putem ankete. Anketa je sprovedena putem Google Forms platforme, u periodu od 2. maja do 2. avgusta 2023. godine. Anketa je distribuirana na društvenim mrežama autora, studentskim grupama, kako i profilima društvenih mreža u oblasti deljene vožnje. Svi učesnici su bili zamoljeni da link do ankete podele na svojim profilima i na taj način doprinesu boljoj vidljivosti upitnika.

Kreirani upitnik je strukturiran tako da obuhvati spektar faktora koji se tiču različitih aspekata korišćenja deljene vožnje. Anketa se sastojala od 25 pitanja koja su obuhvatala demografske podatke ispitanika kao što su godina rođenja, pol, stepen stručne spreme, mesto stanovanja, mesečni prihodi i broj automobila u porodici. Na ovaj način, dobijen je uvid u sociodemografski profil korisnika usluge. Anketa je bila namenjena samo onima koji su do sada koristili usluge deljenje vožnje, tačnije usluge kompanije BlaBlaCar. Sledeći segment ankete bio je posvećen ispitivanju ličnih iskustava i stavova ispitanika prema usluzi BlaBlaCar. Ispitali smo stavove korisnika o sledećim tvrdnjama na Likertovoj skali od 1 (U potpunosti se ne slažem) do 5 (U potpunosti se slažem): Zadovoljan/na sam cenom usluge, Odnos cena-kvalitet je zadovoljavajuć, Aplikacija je laka za korišćenje, Lako se dogovaram sa vozačem, Sistem recenzija mi pomaže, Vozači su kompetentni, Vozači poštuju dogovor, Nisam se plašio/la za svoju bezbednost, Verujem da su kola bezbedna za vožnju, Nisu mi

ispunjena očekivanja, Plašim se da će moji lični podaci biti zloupotrebjeni, Plašim se da će vozač zloupotrebiti moje podatke i Dobijao/la sam spam poruke nakon korišćenja aplikacije. Na kraju ankete, ispitanicima je data prilika da izraze svoje stavove o budućem korišćenju usluge, uključujući mogućnost ponovnog korišćenja BlaBlaCar aplikacije i preferenciju ove usluge u odnosu na druge načine transporta u budućnosti.

Za ispitivanje uticaja faktora na stavove o budućem korišćenju usluge i preferenciju ove usluge u odnosu na druge načine transporta korišćena je višestruka linearna regresija.

5. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

5.1 Opis uzorka

U sprovedenom istraživanju je učestvovalo 94 ispitanika, od čega su 62 ispitanici ženskog pola (65.26%), a 32 ispitanici muškog pola (37.74%). Ovaj disbalans ukazuje na to da je među anketiranim ispitanicima više korisnika BlaBlaCar-a ženskog pola. U pogledu godina rođenja, najviše anketiranih ispitanika pripada mlađim generacijama, s najvećim brojem ispitanika rođenih u godinama 2000. i 2001. Ipak, uzorak je bio raznolik i obuhvatao je učesnike rođene sve od 1972. do 2010. godine, čime je zastupljena i starija populacija, mada u znatno manjoj meri. U pogledu obrazovanja, najveći broj anketiranih individua je naveo da trenutno studira (47.87%), dok je značajan broj ispitanika imao završenu višu školu ili fakultet (23.5%). Analizirajući distribuciju ispitanika prema mestu prebivališta, velika većina učesnika (69.56%) je iz Beograda, dok su ostali bili rasprostranjeni u različitim gradovima Srbije, uključujući Novi Sad, Niš i druge gradove. Uzimajući u obzir ekonomske karakteristike ispitanika, primetna je raznolikost mesečnih prihoda, sa znatnim brojem ljudi koji su odabrali da ne dele informacije o svojim prihodima (18.08%) i onima koji imaju lična mesečna primanja do 40,000 RSD (29.78%). U pogledu broja automobila u porodici, većina porodica ima dva automobila (42.55%), zatim jedan automobil (27.65%). Vidan broj ispitanika je naveo da ne poseduje automobil u porodici (19.14%). Ovim uzorkom su obuhvaćene različite demografske grupe kako bi se dobila što detaljnija slika o korisnicima BlaBlaCar-a u Republici Srbiji. Ipak, mora se uzeti u obzir da postoji određena pristrasnost prema mlađim, obrazovanijim individuama, pretežito iz urbanijih sredina, što može uticati na generalizaciju rezultata na celokupnu populaciju.

5.2 Rezultati modelovanja

Kako bi se sagledala povezanost prethodnih iskustava i stavova o korišćenju usluge kompanije BlaBlaCar kreirana su dva višestruka linearna regresiona modela. Prvi model ima za cilj da modeluje stav o tvrdnji „Ponovo ću koristiti usluge BlaBlaCar aplikacije“, dok se drugim modelom modeluje stav o tvrdnji „U budućnosti, preferiraću putovanje BlaBlaCar-om u odnosu na druge načine putovanja“.

5.2.1 Modelovanje buduće namere o korišćenju

Zavisna varijabla u modelu je stav o tvrdnji „Ponovo ću koristiti usluge BlaBlaCar aplikacije“, dok su nezavisne varijable u modelu svih preostalih 13 analiziranih tvrdnji. U nastavku je prikazana analiza inicijalnog modela nakon analize u softveru SPSS 28. Analiza prvog modela pokazala je da samo jedna tvrdnja ima statistički značajan uticaj, a to je „Nisam se plašio/la za svoju bezbednost“. Vrednost F statistike od 2.364 ($p < 0.05$) ukazuje da model jeste statistički značajan. Dobijeni podešeni koeficijent determinacije je 0.16, što ukazuje da je 16% varijabiliteta buduće namere o korišćenju objašnjeno. Kako bi se model pojednostavio, korišćena je Backwards regresija, koja iz modela isključuje varijablu po varijablu i time kreira precizniji i jednostavniji model. Kao finalni model odabran je model 10 - model u kome dve nezavisne promenljive imaju statistički značajan uticaj, kao i dve koje nemaju pojedinačno statistički značajan uticaj. Finalni model je prikazan u Tabeli 1. Iako dve tvrdnje pojedinačno nisu statistički značajne, kreiraju model koji jeste statistički značajan.

Tabela 1: Rezultati finalnog modela tvrdnje „Ponovo ću koristiti usluge BlaBlaCar aplikacije“

Prediktor	Ocenjeni regresioni koeficijent	t	Sig.
(Constant)	0.985	1.289	0.201
Odnos cena-kvalitet je zadovoljavajuć	0.144	1.247	0.216
Aplikacija je laka za korišćenje	0.195	1.385	0.169
Sistem recenzija mi pomaže	0.251	2.512	0.014
Nisam se plašio/la za svoju bezbednost	0.204	2.361	0.020

Vrednost F statistike od 7.107 ($p < 0.05$) ukazuje da model jeste statistički značajan. Dobijeni podešeni koeficijent determinacije je 0.208, što ukazuje da je 20.8% varijabiliteta buduće namere o korišćenju objašnjeno. Odavde sledi da je kvalitet modela unapređen. Dodatno ispitivanje modela ukazalo je da u modelu nema multikolinearnosti. Stavićemo fokus na tumačenje regresionih koeficijenata koji su statistički značajni. Ako se stav o korisnosti i tačnosti informacija dobijenih od strane sistema recenzija poveća, stav o ponovnom korišćenju aplikacije povećaće se za 0.251. U isto vreme, ako se stav o bezbednosti, odnosno odsustvo straha tokom vožnje poveća za 1, stav o ponovnom korišćenju aplikacije povećaće se za 0.204.

5.2.2 Modelovanje stepena preferencije prema BlaBlaCar u budućnosti

Zavisna varijabla u modelu je stav o tvrdnji „U budućnosti, preferiraću usluge BlaBlaCar aplikacije“, dok su nezavisne varijable u modelu svih preostalih 13 analiziranih tvrdnji. U nastavku je protumačen inicijalni model nakon analize u softveru SPSS 28. Analiza prvog modela pokazala je da nijedna tvrdnja nema pojedinačni statistički značajan uticaj. Međutim, vrednost F statistike od 3.278 ($p < 0.05$) ukazuje da model jeste statistički značajan. Dobijeni podešeni koeficijent determinacije je 0.242, što ukazuje da je 24.2% varijabiliteta buduće preferencije putovanja BlaBlaCar-om. Kako bi se model

pojednostavio, ponovo je korišćena Backwards regresija. Kao finalni model odabran je model 11 - model u kome tri nezavisne promenljive imaju statistički značajan uticaj. Finalni model je prikazan u Tabeli 2.

Tabela 2: Rezultati finalnog modela tvrdnje „U budućnosti, preferiraću putovanje BlaBlaCar-om u odnosu na druge načine putovanja“

Prediktor	Ocenjeni regresioni koeficijent	t	Sig.
(Constant)	-1.326	-1.435	0.155
Lako se dogovaram sa vozačem	0.507	2.865	0.005
Sistem recenzija mi pomaže	0.276	2.040	0.044
Nisam se plašio/la za svoju bezbednost	0.389	3.546	0.001

Vrednost F statistike od 11.917 ($p < 0.05$) ukazuje da model jeste statistički značajan. Vrednost F statistike je povećana, što pokazuje unapređenje modela. Dobijeni podešeni koeficijent determinacije je 0.26, što ukazuje da je 26.0% varijabiliteta budućeg ponašanja objašnjeno modelom. Dodatno ispitivanje modela ukazalo je da u modelu nema multikolinearnosti. Rezultati ukazuju da postoji povezanost između percepcije jednostavnosti dogovora sa vozačem, pozitivne percepcije sistema recenzija i odsustva straha, sa jedne strane, i preferiranja putovanja BlaBlaCar-om u budućnosti, sa druge strane.

6. ZAKLJUČAK

Kroz analizu iskustava i percepcija korisnika BlaBlaCar aplikacije, ovaj rad pruža uvide u stavove pojedinaca koji su učestovali u deljenoj vožnji u Republici Srbiji. Analizirajući različite aspekte korisničkog iskustva, od praktičnosti i ekonomičnosti do bezbednosti i poverenja, rad ukazuje na složenost fenomena deljenja vožnje.

Rezultati ukazuju da se pouzdanost vozača, kvalitet vozila, i lakoća upotrebe platforme ističu kao pozitivni aspekti usluge, dokazivši da BlaBlaCar uspešno odgovara na neke od ključnih potreba savremenih korisnika prevoznih sredstava. Kvalitet usluge je visoko ocenjen od strane korisnika, što ukazuje na generalno pozitivno korisničko iskustvo. Važno je naglasiti i da, iako je prisutan strah od zloupotrebe ličnih podataka, većina korisnika ima visok stepen poverenja u platformu. To ukazuje na to da BlaBlaCar uspeva u zaštiti privatnosti svojih korisnika, iako postoji prostor za dalje poboljšanje u ovom segmentu.

Dodatni zaključak koji se može izvesti je to da bez obzira da li se sagledava ponovno korišćenje BlaBlaCar aplikacije u budućnosti ili preferiranje putovanja BlaBlaCar-om, recenzije i manjak straha za bezbednost su ključni faktori. Sa tim u vezi, kompanija BlaBlaCar može da dodatno unapredi sistem recenzija, kao i da unapredi sistem bezbednosti tokom vožnje.

Iako je nivo zadovoljstva visok, ovaj rad identifikuje potencijalne oblasti za poboljšanje, posebno u kontekstu fleksibilnosti i komfora putovanja. Razvojem strategija koje ciljaju na ove oblasti, BlaBlaCar može dalje unaprediti svoju uslugu i poboljšati korisničko iskustvo. U budućnosti, bilo bi korisno proširiti ovu studiju kako bi se uključile različite demografske grupe i geografske lokacije.

Zahvalnica: Istraživanje je sprovedeno uz podršku Fonda za nauku Republike Srbije - Science Fund of the Republic of Serbia, Broj projekta: 7523041, Postavljanje osnova za jačanje kapaciteta zajednice ekonomije deljenja u Srbiji – PANACEA.

LITERATURA

- Anderson, J., Rainie, L., & Vogels, E. A. (2021). Experts say the 'new normal' in 2025 will be far more tech-driven, presenting more big challenges. Pew Research Center.
- Belk, R. (2014). You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online. *Journal of business research*, 67(8), 1595-1600. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2013.10.001>
- BlaBlaCar. (2023). Home page. Dostupno na: <https://www.blablacar.co.uk/>
- Bojković, N., et al. (2022). Ekonomija deljenja – karakteristike, poslovni modeli, primeri platformi i razvojni izazovi. Dostupno na: <https://panacea-ideje.rs/izvestaji-projekta-panacea/>
- Cohen, B., & Kietzmann, J. (2014). Ride on! Mobility business models for the sharing economy. *Organization & Environment*, 27(3), 279-296. <https://doi.org/10.1177/1086026614546199>
- Cramer, J., & Krueger, A. B. (2016). Disruptive change in the taxi business: The case of Uber. *American Economic Review*, 106(5), 177-182. <https://doi.org/10.1257/aer.p20161002>
- Eurostat. (2023). Individuals - use of collaborative economy (until 2019). Metadata podaci: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/isoc_i_esms.htm
- Hall, J. V., & Krueger, A. B. (2018). An analysis of the labor market for Uber's driver-partners in the United States. *Ill Review*, 71(3), 705-732. <https://doi.org/10.1177/0019793917717222>
- Ivanek, K. (2019). Poboljšanje usluga metodama digitalne transformacije. University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics.
- Maričić, M., Uskoković, V., & Jeremic, V. (2023). Digital business system of sharing economy: How can European countries be segmented?. *E-Business Technologies Conference Proceedings*, 3(1), 9–14.
- Netokracija. (2016). BlaBlaCar u Srbiji: 3 miliona kilometara za prvi rođendan. Dostupno na: <https://www.netokracija.rs/blablacar-srbija-114651>
- Shaheen, S., & Cohen, A. (2019). Shared Ride Services in North America: Definitions, Impacts, and the Future of Mobility. Institute of Transportation Studies, University of California, Davis, Research Report UCD-ITS-RR-19-07.

- Zervas, G., Proserpio, D., & Byers, J. W. (2017). The Rise of the Sharing Economy: Estimating the Impact of Airbnb on the Hotel Industry. *Journal of Marketing Research*, 54(5), 687-705. <https://doi.org/10.1509/jmr.15.0204>
- Živojinović, T., & Zornić, N. (2022). Anticipating the impact of sharing economy drivers on consumer intention for using a sharing economy service. *JEEMS Journal of East European Management Studies*, 27(2), 233-258. <https://doi.org/10.5771/0949-6181-2022-2>
- Živojinović et al. (2022). Mapiranje zajednice ekonomije deljenja u Srbiji: Korisnici, platforme i provajderi. Izveštaj projekta PANACEA. Dostupno na: <https://panacea-ideje.rs/izvestaji-projekta-panacea/>